

1

สถานการณ์ไฟใต้บนแนวทางสมานฉันท์และพ.ร.ก.ฉุกเฉิน

ภาพ: ศูนย์ข้อมูลหนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ

66

จากปลายปี 2546 ต่อเนื่องมาถึงต้นปี 2549 ความไม่สงบในพื้นที่ 4 จังหวัดภาคใต้ คือ ปัตตานี ยะลานราธิวาส และบางพื้นที่ในจังหวัดสงขลา ยังคงรุนแรงและคุกรุ่นอยู่ตลอดเวลา แม้รัฐบาลจะประกาศปรับแผนรับมือกับสถานการณ์ไฟใต้เป็นระยะๆ ก็ตาม ดูเหมือนว่าความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ได้หยั่งรากลึกจนน่าหวั่นวิตก ปี 2548 รัฐบาลเลือกเดินสองแนวทางในการแก้ปัญหา คือ การแต่งตั้งคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ และการประกาศพระราชกำหนดสถานการณ์ฉุกเฉิน และทั้งสองแนวทางยังไม่อาจหยุดยั้งเปลวไฟที่ยังคงลุกโชนในภาคใต้ได้

เริ่มต้นแนวทางแห่งสันติภาพ

ปัญหาความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ก้าวเข้าสู่ปีที่ 3 โดยยังไม่มีแว้วว่าจะยุติลงเมื่อใด ขณะที่ตัวเลขผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ และแม้ว่าผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนของสำนักวิจัยเอแบคโพล มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ในช่วงต้นปี 2548 จะระบุว่า การแก้ไขปัญหาคือของขบวนการ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือของขบวนการประชาชนอยากได้จาก รัฐบาลมากที่สุด¹ แต่เมื่อเวลาล่วงเลยมาจนถึงสิ้นปีความสงบ ก็ยังคงไม่เกิดขึ้นในพื้นที่ชายแดนภาคใต้

ผลจากการเข้าพบนายกรัฐมนตรีเมื่อปลายปี 2547 ของบรรดานักวิชาการ นำมาซึ่งคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) เมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2548 โดยมีนายอานันท์ ปันยารชุน อธิการบดีมหาวิทยาลัย เป็นประธาน และนายแพทย์ประเวศ วะสี เป็นรองประธาน มีกรรมการที่มาจากทุกภาคส่วนของสังคมรวม 48 คน ขณะเดียวกันมีคำสั่งให้สัมภาษณ์ของนายกรัฐมนตรี ที่ระบุว่าได้คิดทบทวนดูแล้วโดยจะต้องลดค่าของการปราบปราม และหันมายึดกฎหมายเป็นหลักมากกว่าการปราบปรามในเชิงของทหาร รวมทั้งมีการประกาศมติคณะรัฐมนตรีให้ขยายผู้ได้รับผลกระทบจากการปราบปรามผู้ชุมนุมที่ อ.ตากใบ จ.นราธิวาส เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2547 อย่างเป็นทางการเป็นวงเงิน 30 ล้านบาท² ทำให้หลายฝ่ายเชื่อว่าสถานการณ์ไฟใต้มีแนวโน้มที่ดีขึ้น และรัฐบาลกำลังก้าวเดินไปในทิศทางที่สร้างสรรค์

แค่ 6 วันต่อมา คือ เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2548 ยังไม่ทันที่ กอส. จะเริ่มต้นนับหนึ่งในการปฏิบัติหน้าที่ เสียระเบิดที่ติดตั้งในเวลาไล่เรี่ยกันรวม 3 จุดในพื้นที่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา คือ สนามบิน โรงแรม และห้างสรรพสินค้า ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิต 1 คน บาดเจ็บ 73 คน ทำให้อุณหภูมิของความรุนแรงในพื้นที่ภาคใต้พุ่งสูงขึ้นอีกครั้ง ถึงขั้นที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกาและออสเตรเลียออกประกาศเตือนให้ประชาชนในประเทศของตนหลีกเลี่ยงการเดินทางมายังพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย หลังจากเหตุการณ์ครั้งนั้นไม่นาน รัฐบาลได้สั่งปรับโครงสร้างองค์กรใหม่เพื่อแก้ปัญหาในพื้นที่ภาคใต้ให้กระชับและฉับไวมากยิ่งขึ้น โดยให้ พล.ท.ขวัญชาติ กล้าหาญ แม่ทัพภาคที่ 4 ควบเก้าอี้ผู้อำนวยการเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ผอ.สสส.จชต.) ไปพร้อมกัน

ผลจากการระเบิดที่หาดใหญ่ ยิ่งทำให้ภาวะเศรษฐกิจในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้กำลังอยู่ในภาวะซบเซาจนแทบไร้อนาคต โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยวที่หดหายและโรงแรมที่ถูกยกเลิกการจอง ธนาคารแห่งประเทศไทยสรุปสถานการณ์ในระยะไตรมาสแรกของปี 2548 ว่าเศรษฐกิจภาคใต้ชะลอตัวลงอย่างต่อเนื่องในทุกด้าน³

หลังจากวินาศกรรมที่หาดใหญ่เป็นต้นมา กอส.ก็เริ่มลงพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีเป้าหมายเพื่อพบปะกับพี่น้องชาวมุสลิมซึ่งส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบจากความไม่สงบในเหตุการณ์ก่อการร้าย และร่วมรับฟังปัญหาและความรู้สึกนึกคิดของชาวบ้าน ทำให้ได้รับทราบที่ชาวบ้านรู้สึกว่าเป็นหน้าที่รัฐมีความน่ากลัวไม่แพ้ใครได้ และเชื่อว่าเครื่องหนึ่งของเหตุการณ์รุนแรงไม่ทราบว่าจะมาจากน้ำมือของใคร⁴

ข้อเรียกร้องจาก กอส. ขณะนั้นคือขอให้เปิดเผยผลสอบเหตุการณ์วิปโยคทั้งที่กรือเซะและตากใบ เพื่อสร้างความมั่นใจให้พี่น้องชาวมุสลิมมิให้เกิดความหวาดระแวงและหวาดกลัวเจ้าหน้าที่รัฐ และรัฐต้องยอมรับความผิดพลาดที่เกิดขึ้นเสียก่อน และพร้อมที่จะแก้ไขความผิดพลาดนั้นๆ ซึ่งได้รับการตอบสนองจากรัฐบาลเป็นอย่างดี แต่ยังไม่พิจารณาข้อเสนอการยกฟ้องผู้ต้องหากรณีชุมนุมที่หน้าสถานีตำรวจตากใบ จำนวน 58 คน ส่วนการขอให้ยกเลิกกฎอัยการศึกนั้น ได้รับแรงต่อต้านจากทหารว่าทหารใช้กฎอัยการศึกเพียงบางส่วนเท่านั้น จึงทำให้การประกาศใช้กฎอัยการศึกในพื้นที่ภาคใต้ยังคงดำรงอยู่ต่อไป

ต่อมาแรงกดดันต่อการทำงานของ กอส. ได้เพิ่มความร้อนระอุมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะจากรายการวิทยุบางรายการ ซึ่งเป็นของหน่วยงานรัฐได้ก่อกระแสชาตินิยมไทยต่อคนมุสลิมในภาคใต้ ซึ่งสวนทางกับแนวทางที่ กอส. ต้องการเรียกร้องความเข้าใจจากคนในชาติให้ยอมรับในความแตกต่างทางศาสนาและวัฒนธรรม จนในที่สุดหลังการประชุม กอส. เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2548 นายสุริชัย หวันแก้ว กรรมการคนสำคัญของ กอส. ก็ออกมาแถลงว่า นายกรัฐมนตรีต้องตัดสินใจเด็ดขาดจัดการใครก็ตามที่คัดค้านหรือละเลยความพยายามนำภาคใต้สู่ความสงบโดยสันติวิธี ไม่ว่าจะป็นนักการเมือง รัฐมนตรีเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือสื่อมวลชน⁵

เมื่อ กอส. สะดุด พ.ร.ก. ฉุกเฉิน

วันที่ 14 กรกฎาคม 2548 เหตุการณ์โจมตีและก่อวินาศกรรมทั่วประเทศบาลเมืองยะลาอย่างพร้อมเพรียงกันรวม 23 จุด ทั้งการวางระเบิดเสาไฟฟ้าแรงสูงทำให้ไฟฟ้าดับทั่วเมือง และโจมตีเจ้าหน้าที่ตำรวจหลายจุด รวมทั้งวางระเบิดย่านการค้า ทำให้มีผู้เสียชีวิต 2 คน บาดเจ็บ 17 คน ได้กลายเป็นที่มาของการเรียกประชุมคณะรัฐมนตรีนัดพิเศษเพื่อออกพระราชกำหนด (พ.ร.ก.) การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 โดยคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2548 กำหนดกรอบบังคับใช้ พ.ร.ก. ดังกล่าวอันประกอบด้วย

1. ให้ออกประกาศพระบรมราชโองการยกเลิกการใช้กฎอัยการศึกใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

2. แต่งตั้ง พล.ต.อ.ชิตชัย วรรณสถิตย์ เป็นประธาน กรรมการบริหารสถานการณฺ์ฉุกเฉิน

3. มอบอำนาจให้ พล.ต.อ.ชิตชัย สั่งการต่างๆ ตาม พ.ร.ก. แทนนายกรัฐมนตรี ในส่วนที่เกี่ยวกับการเยียวยา พี่นฟู บุรณะ ได้มอบหมายให้ นายจาตุรนต์ ฉายแสง รองนายกรัฐมนตรี เป็นผู้ดูแล ส่วนมาตรการที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายมอบหมายให้ นายวิษณุ เครืองาม เป็นที่ปรึกษา

4. เห็นชอบให้พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นดินแดนที่มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง แต่ไม่รวมถึง 4 อำเภอ ใน จ.สงขลา เพราะไม่เห็นความจำเป็นต้องขยายไปถึงขนาดนั้น⁶

แม้ว่ามติ ครม. กำหนดไม่ให้นำมาตรการบางข้อมาบังคับใช้ แต่อำนาจที่เบ็ดเสร็จเด็ดขาดของนายกรัฐมนตรีภายใต้กฎหมายฉบับนี้ก็ลิดรอนสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยตรงเป็นอันมาก จึงทำให้เกิดปฏิกิริยาในเชิง "คัดค้าน" อย่างกว้างขวาง ไม่ว่าจะเป็นสภากาชาดหรือสื่อพิมพ์แห่งชาติ นักวิชาการ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้ก่อให้เกิดความปั่นป่วนถึงขั้นมีกรรมการของ กอส. เสนอให้ ยุติบทบาทของ กอส. เพราะการประกาศใช้ พ.ร.ก. ฉบับนี้สวนทางกับแนวทางสันติวิธีที่ กอส. ยึดถือเป็นแนวทาง

ความคิดดังกล่าวถูกยับยั้งจาก นายอานันท์ ปันยารชุน พร้อมกับเสนอทางออกด้วยการเดินทางเข้าพบนายกรัฐมนตรี เพื่อแสดงความไม่เห็นด้วยต่อการออก พ.ร.ก. สถานการณ์ฉุกเฉินและกระแสความขัดแย้งครั้งนี้นำไปสู่การออกโทรทัศน์ร่วมกันของนายกรัฐมนตรี และ นายอานันท์ ปันยารชุน ประธาน กอส. ในเวลาต่อมา รวมทั้งมีการยื่นข้อเสนอ 14 ข้อของ กอส. ต่อรัฐบาลเพื่อให้นำไปใช้ควบคู่กับการมี พ.ร.ก.ฉบับดังกล่าว⁷

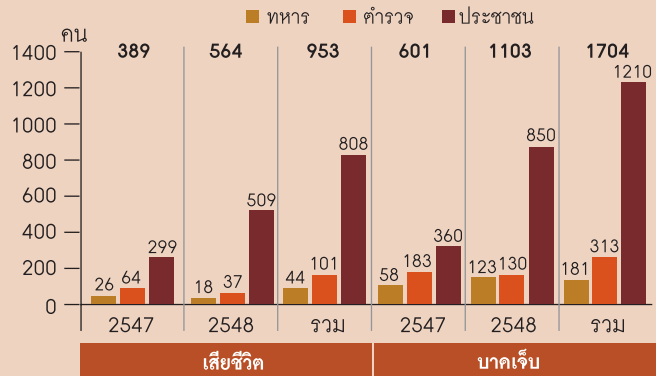
ข้อเสนอของ กอส. ดังกล่าวนี้นี้ ต่อมาได้รับการปรับปรุงเป็นร่างแนวทางการแก้ไขปัญหาคความรุนแรงของสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนภาคใต้อย่างยั่งยืน 4 ระดับ คือระดับบุคคล โครงสร้าง วัฒนธรรม และกระบวนการยุติธรรม ผ่านการทำงาน 4 แนวคิดพร้อมวิธีการ (ดูรายละเอียดในตารางท้ายเรื่อง)

คนไทยในสถานการณ์ไฟใต้

จากสถานการณ์ที่ยังคงเข้มข้นด้วยการก่อการร้ายโดยไม่เลือกเป้าหมาย ข้อมูลจากศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติส่วนหน้า (ศปก.ตร.สน.) เปิดเผยสถิติความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ตลอด 2 ปีเต็มพบว่า ปี 2548 มีความรุนแรงเกิดขึ้นมากกว่าปี 2547 จำนวน 480 ครั้ง (ปี 2547 มีคดีความมั่นคงเกิดขึ้น 975 ครั้ง ปี 2548 เกิดขึ้น 1,455 ครั้ง)⁸ ส่งผลให้จำนวนผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บของปี 2548 สูงกว่าปี 2547 มาก คือจำนวนผู้เสียชีวิตในปี 2547 มี 389 คน ปี 2548 เพิ่มขึ้นเป็น 564 คน และผู้บาดเจ็บปี 2547 มี 601 คน และเพิ่มสูงถึง 1,103 คน ในปี 2548 นำ

สังเกตว่า ตำรวจ บาดเจ็บ/ตายลดลง ขณะที่ทหารบาดเจ็บมากขึ้น ตายลดลง แต่ประชาชนทั้งบาดเจ็บและตายเพิ่มมากขึ้นมาก (ดูภาพ)

ตารางเปรียบเทียบจำนวนผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปี พ.ศ. 2547-2548

ที่มา: กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน 9, ได้รับข้อมูลวันที่ 4 มกราคม 2549

นอกจากนี้ ยังส่งผลให้ครูใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ขอ ย้ายออกนอกพื้นที่ราว 2,700 คน กระทรวงศึกษาธิการจึง ต้องผลิตสื่อกระจายแจกจ่าย ท่ามกลางเสียงเรียกร้องขอให้ครู พกปืนได้ ส่วนพระภิกษุต้องอาศัยเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัย ขณะออกบิณฑบาต และทำให้วัดจำนวน 50 แห่งขาดผู้จอง ทอดกฐินในช่วงหลังเทศกาลออกพรรษา แน่แน่นอนว่ากิจกรรม ทางศาสนาต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ การ เยียนเทียนจึงต้องมีขึ้นในเวลากลางวัน เช่นเดียวกับงานประเพณี ต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีใบปลิวออกมาข่มขู่สร้างความ หวาดกลัวต่อประชาชนในพื้นที่จนต้องหยุดงานและปิดร้านใน วันศุกร์ตามที่ระบุไว้ในใบปลิว จนทำให้รัฐบาลต้องระดมบรรดา คารา นักร้อง และนักแสดง ลงพื้นที่ภาคใต้พร้อมเปิดตลาด นักร้องนำยสินค้าราคาถูกในวันศุกร์เพื่อเชิญชวนให้ประชาชน ออกมาใช้ชีวิตตามปกติ

แต่เหตุการณ์ที่สร้างผลกระทบได้สะท้อนไกลและเกือบ บานปลายเป็นข้อขัดแย้งระหว่างประเทศก็คือ การเดินทาง หลบหนีข้ามแดนไปยังรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เพื่อขอลี้ภัย ของคนไทย 131 คนจาก จ.นราธิวาส ระหว่างปลายเดือน สิงหาคมถึงต้นเดือนกันยายน โดยระบุว่ากลัวจะถูกเจ้าหน้าที่ ไทยทำร้าย ขณะที่รัฐบาลไทยระบุว่ามีคนไทยบางคนในกลุ่ม ดังกล่าวถูกศาลจังหวัดนราธิวาสออกหมายจับในฐานะผู้ต้องหา ก่อความไม่สงบในภาคใต้ ซึ่งจนถึงปัจจุบัน (กุมภาพันธ์ 2549) ก็ยังไม่ความชัดเจนในกรณีนี้ แม้จะมีข่าวหลายครั้งว่าคนไทย กลุ่มนี้จะเดินทางกลับประเทศไทย

จากความไม่สงบที่เกิดขึ้นแทบทุกวัน ถึงขั้นที่เจ้าหน้าที่ ต้องออกประกาศแนวทางการขังรถให้รอดพ้นจากการตกเป็น เป้าหมายของการวางระเบิด ทำให้รัฐบาลต้องขอให้บริษัท ประกันภัยรับประกันชีวิตและทรัพย์สินให้กับประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นกรณีพิเศษ โดยจะได้รับการ คุ้มครองถึงภัยจลาจล ภัยนัดหยุดงาน และภัยก่อการร้ายด้วย⁹

โศกนาฏกรรม ณ ต้นหยงลิโม

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่กลายเป็น "ฝันร้าย" แห่งปี 2548 ของคนไทยทั่วประเทศ เกิดขึ้นในคืนวันที่ 20 กันยายน 2548 เมื่อคนร้ายใช้อาวุธสงครามยิงถล่มร้านน้ำชากลางหมู่บ้านเล็กๆ ที่ชาวบ้านส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามชื่อ ต้นหยงลิโม อ.ระแงะ จ.นราธิวาส มีชาวบ้าน เสียชีวิต 2 คน บาดเจ็บ 4 คน ทำให้นาวิกโยธิน จากค่าย จุฬารกรณ์ 2 นายคือ เรือโทวินัย นาคบุตร และพันจ่าเอกคำธร ทองเอี้ยค ซึ่งเป็นที่คุ้นเคยของคนในหมู่บ้านถูกจับเป็นตัวประกัน ด้วยความเข้าใจผิดว่าเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และถูกรุมทำร้ายจนเสียชีวิตอย่างโหดเหี้ยมในวันต่อมา ทั้งนี้ กระบวนการเจรจาของเจ้าหน้าที่รัฐ แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ได้พยายามทำตามข้อเรียกร้องของกลุ่มชาวบ้านอย่างสุดความสามารถ

โศกนาฏกรรมที่เกิดขึ้นที่หมู่บ้านต้นหยงลิโมครั้งนี้ นำมาซึ่งเสียงเรียกร้องจากคนบางกลุ่มให้รัฐบาลปราบปรามโดยใช้ความรุนแรง โดยมีความพยายามชี้แนะว่าแนวทางสันติไม่สามารถแก้ปัญหาได้ จนทำให้ กอส. ต้องออกแถลงการณ์เรื่องมาตรการลดความแตกแยกระหว่างผู้คนในสังคมไทย พร้อมเรียกร้องให้เร่งตั้งคณะกรรมการสันติสุขชุมชนเพื่อเป็นตัวกลางระหว่างรัฐกับประชาชนในพื้นที่เพื่อรื้อฟื้นความไว้วางใจระหว่างกันให้กลับคืนมา

ค่ออายุ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน

ก่อนที่ พ.ร.ก.การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 จะหมดอายุลง ก็เกิดเหตุรุนแรงที่เกิดขึ้นกลางคืนของวันที่ 16 ตุลาคม 2548 ที่วัดพรหมประสิทธิ์ อ.ปะนาเระ จ.ปัตตานี เมื่อคนร้ายบุกเข้าไปฆ่าพระภิกษุและลูกศิษย์วัดรวม 3 ศพ พร้อมกับวางเพลิงเผาโบสถ์และกุฏิเสียหายหนึ่งหลัง ความเหี้ยมโหดที่เกิดขึ้นนำมาซึ่งการรุมประณามจากหลายฝ่าย ทั้งสื่อมวลชน นักวิชาการ นักการเมือง กอส. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย และ กอ.สสส.จชต. โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการแถลงการณ์ของคณะสงฆ์จังหวัดปัตตานีที่ต้องการให้ยุบและยกเลิก กอส. เพราะไม่ได้ทำให้เกิดความสมานฉันท์และลำเอียง แถลงการณ์ดังกล่าวยังเสนอข้อเรียกร้องที่โน้มน้าวไปยังไปในทิศทางที่ต้องการให้จัดการปัญหาแบบเด็ดขาดและรุนแรง¹⁰

ในที่สุดที่ประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อ 18 ตุลาคม 2548 มีมติต่ออายุการบังคับใช้ พ.ร.ก. ฉุกเฉินฯ ออกไปอีกสามเดือนคือ จากวันที่ 20 ตุลาคม 2548 ถึงวันที่ 19 มกราคม 2549 ด้วยเหตุผลว่าฝ่ายก่อความไม่สงบพยายามสร้างความเสียหายให้เจ้าหน้าที่ ทำลายความน่าเชื่อถือของภาครัฐในการคุ้มครองประชาชนผู้บริสุทธิ์ ต่อมาในเดือนมกราคม 2549 กฎหมายฉบับนี้ก็ได้รับการต่ออายุอีกสามเดือนหลังจากใช้บังคับแล้ว

หกเดือน ท่ามกลางการวิพากษ์วิจารณ์ว่าการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ไม่ได้ช่วยให้สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้คลี่คลายลงแต่อย่างใด

ก่อนข้ามปี 2548 รัฐบาลก็มีคำสั่งเปลี่ยนตัวแม่ทัพภาคที่ 4 จาก พล.ท.ขวัญชาติ กล้าหาญ มาเป็น พล.ท.องค์กร ทอง-ประสม ท่ามกลางเสียงวิพากษ์วิจารณ์ว่ามีการโยกย้ายแม่ทัพภาคที่ 4 ซึ่งถือว่าเป็นตำแหน่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการแก้ปัญหาความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ บ่อยครั้งมากเกินไป

การขานรับข้อเสนอ กอส.

จากร่างแนวทางการแก้ปัญหาที่เสนอโดย กอส. (ดูตารางท้ายเรื่อง) มีการสนองตอบจากรัฐบาลใน 2 เรื่องคือ หนึ่ง การออกกฎหมาย plea-bargaining หรือการลดโทษให้แก่ผู้ต้องหาที่ให้การรับสารภาพ แต่ไม่ใช้การนิรโทษกรรมตามที่ กอส.เสนอ และไม่ใช้การเป็นผู้พัฒนาชาติไทย ซึ่งขณะนี้กฎหมายดังกล่าวอยู่ระหว่างการยกร่าง โดยคณะรัฐมนตรีเห็นชอบเมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 2548¹¹ และสอง การตั้งคณะกรรมการอิสระเพื่ออำนวยความสะดวกและส่งเสริมสิทธิเสรีภาพใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (กอยส.) มีนายอุกฤษ มงคลนาวิน อดีตประธานรัฐสภา เป็นประธาน และคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยสิทธิเสรีภาพและความยุติธรรม (กสย.) มีนายกระมล ทองธรรมชาติ อดีตประธานศาลรัฐธรรมนูญ เป็นประธาน ซึ่งกรม.เห็นชอบเมื่อวันที่ 17 มกราคม 2549

องค์ประกอบของคณะกรรมการ 2 ชุดนี้ ประกอบด้วย กรรมการที่มาจากภาครัฐเป็นส่วนใหญ่ ต่อประเด็นนี้ นายอานันท์ ปันยารชุน ประธานกอส. แสดงความไม่เห็นด้วยที่มีภาคประชาชนเข้าร่วมน้อย เพราะมองได้ว่ารัฐบาลให้ความสำคัญกับภาคราชการมากกว่า ประชาชนในพื้นที่อาจไม่ได้รับความเป็นธรรม ขณะที่กระบวนการสืบสวนก็ไม่สอดคล้องกับแนวทางยุติธรรม โดยหลักการจึงคิดว่าองค์ประกอบของคณะกรรมการฯ น่าจะหนักไปทางภาคประชาชนเพราะประชาชนเดือดร้อน แต่รัฐบาลกลับเห็นว่าหน่วยงานราชการควรจะมีบทบาทมากกว่า¹²

ความคืบหน้าที่น่าสนใจอีกมิติหนึ่งคือ การตั้งศูนย์ "นิติ-ธรรมสมานฉันท์" ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่าง กอส. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และสภาพนาถายความ เพื่อให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต่อมาศูนย์นิติธรรมสมานฉันท์ ได้ร่วมมือกับสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม พิสูจน์และติดตามผู้สูญหายจากเหตุการณ์ไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพราะมีข่าวว่ามีผู้สูญหายไปเป็นจำนวนมาก สร้างผลกระทบให้กับครอบครัวผู้สูญหายอย่างใหญ่หลวง

ศูนย์นี้มีขั้นตอนการทำงาน 3 ขั้นตอน คือ (1) รับแจ้งคนหาย ทางสภาพนาถายความของภาค 9 เป็นผู้รับแจ้ง (2) คือการตรวจพิสูจน์ศพ เริ่มจากศพนิรนาม 300 ศพที่ถูกฝังอยู่ในสุสานแห่งหนึ่งในจังหวัดปัตตานี ยังหาญาติพี่น้องมารับศพไม่ได้ คาดว่าศพส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานข้ามชาติ แต่ต้องพิสูจน์โดยหลักนิติวิทยาศาสตร์ หากรู้ว่าเป็นใครมาจากไหนจะได้ดำเนินการต่อไป จากนั้นก็เริ่มพิสูจน์ศพใหม่ที่มีการแจ้งเข้ามา และ (3) ติดตามว่าผู้ตายคือใคร

แม่สถานการณ์ไฟใต้ดูเหมือนจะเบาบางลง แต่ไฟกองนี้คงยังจะอยู่ต่อไปอีกยาว...

สันติและความสุขสงบจะกลับคืนสู่พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เมื่อใด เป็นคำถามที่หาคำตอบได้ยากยิ่ง เพราะระยะเวลาที่ผ่านมาเหตุรุนแรงที่เกิดขึ้นได้ปรากฏให้เห็นชัดเจนว่าความหวาดระแวงของคนในพื้นที่ที่มีต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐยังคงเป็นปัญหาใหญ่และละเอียดอ่อนจนน่าหวั่นวิตก ท่ามกลางเสียงระบือของอาวุธสงครามสารพัดชนิดที่ดั่งขึ้นในพื้นที่ภาคใต้ และการบาดเจ็บล้มตายของผู้คนไม่เลือกชาติ ศาสนา หรืออาชีพ สถานการณ์ก่อการร้ายได้พัฒนามาไกลจนกระทั่ง พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ อดีตนายกรัฐมนตรีก่อนที่หวนกลับมา นั่งเก้าอี้ประธานที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีในการแก้ปัญหาความยากจนถึงกับระบุว่า¹³

"จากปัญหาที่เกิดจากความคับแค้นทางจิตใจของพี่น้อง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตอนนี้ทุกคนกลายเป็นแกนนำไปหมดแล้ว" อีกทั้งยังยกตัวอย่างการแก้ปัญหาที่นำไปสู่ความสับสนที่เกิดขึ้นจากการนำชาวบ้านบางคนมาสอบ แล้วบอกว่าจะพาไปอบรมได้เงินวันละ 100 บาท ชาวบ้านก็โลภ ปรากฏว่าพาไปออกทีวี แถลงข่าวว่าพวกนี้เป็นผู้มอบตัว ครั้นนี้ถือว่าขาดความต่อเนื่องในการทำความเข้าใจ

ทั้งนี้ วันที่ 4 มกราคม 2549 สำนักข่าวเอพีได้เผยแพร่รายงานขององค์การนิรโทษกรรมสากล กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ ที่ระบุว่า รัฐบาลไทยรับมือกับสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นทางภาคใต้ด้วยการกักขังประชาชนอย่างไร้เหตุผล ใช้การทรมานและการสอบสวนอย่างไม่มีเหตุผล¹⁴

นายธีรยุทธ บุญมี นักวิชาการและนักวิพากษ์การเมือง "ขาประจำ"¹⁵ มองว่าเหตุการณ์ไฟใต้เป็น 1 ใน 4 สถานการณ์สำคัญของสังคมไทยที่ต้องระมัดระวัง เพราะเป็นปัญหาที่ปะทุมาจากความซับซ้อนทางอัตลักษณ์ ศาสนา และชาติพันธุ์ ซึ่งคงจะเป็นปัญหาอีกยาวนาน ทั้งนี้การที่ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เข้าร่วมแก้ปัญหาภาคใต้เป็นเรื่องนำยินดี เพราะมีประสบการณ์ตรงในการแก้ไขปัญหาสงครามกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ปัจจุบันแม้สถานการณ์ภาคใต้จะดูเบาบางลง แต่ผู้ก่อการยังยึดมั่นในอุดมการณ์ จึงต้องระมัดระวังเรื่องการก่อการร้ายอย่างสูง ต้องใช้งบประมาณในการข่าวและการป้องกันให้มาก ต้องลงทุนลงแรงและมีความตั้งใจแก้ปัญหาอย่างจริงจัง ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ดังเช่นแผนนโยบาย 66/23 ในอดีต

อีกไม่นาน คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) จะเสนอรายงานฉบับสุดท้ายต่อรัฐบาลพร้อม ยุติบทบาทการทำงานที่ยากยิ่งตลอดระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมา และไม่ว่าสถานการณ์ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในปี 2549 จะก้าวเดินไปในทิศทางใด การก่อตั้ง "เครือข่ายสมานฉันท์และสันติวิธี" ขึ้นมาทดแทนในทั่วประเทศก็กำลังเริ่มต้น อย่างเป็นรูปธรรม เพราะความเข้าใจในหนทางสมานฉันท์และสันติวิธีเท่านั้นที่จะคลี่คลายวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืน

ตารางสรุปข้อเสนอร่างแนวทางแก้ไขปัญหาความรุนแรงของ สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ที่ยั่งยืน เสนอโดย คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.)

ระดับและแนวคดีวิถีการ

ระดับโครงสร้าง

แนวคิด:

- ออกพระราชบัญญัติเสริมสร้างสันติสมานฉันท์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้
- จัดตั้งองค์กรพิเศษปกครอง โดยประชาชนในพื้นที่มีบทบาทสำคัญ ส่วนทหาร ตำรวจเป็นฝ่ายสนับสนุน
- ออกกฎหมายนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำผิด
- ออกกฎหมายให้สิทธิชุมชนจัดการทรัพยากรบนฐานความเชื่อทางศาสนา
- เปิดพื้นที่ทางสังคมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดนโยบาย ความมั่นคงในพื้นที่
- ขจัดความไม่เป็นธรรม การกดขี่ขูดรีดสร้างความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของประชาชน
- ลดช่องว่างทางรายได้
- สร้างสำนึกรักในแผ่นดินเดียวกัน
- จัดตั้งสภาที่ปรึกษาวัฒนธรรม เศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง จังหวัดชายแดนภาคใต้

ระดับวัฒนธรรม

แนวคิด: สร้างสมานฉันท์ท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม

- ใช้ภาษามลายูเป็นภาษาทางการภาษาที่สอง หรือภาษาที่ใช้ทำงาน
- จัดการศึกษาในระบบโรงเรียนให้มีความหลากหลาย
- รัฐไม่กระทำการใดให้เกิดการแบ่งแยกในกลุ่มเยาวชนหลากหลายเชื้อสาย
- ไม่ยึดถือความเป็นเอกลักษณ์หรือความเป็นหนึ่งเดียวเป็นตัวตั้ง
- จัดให้มี "ศาสนาเสวนา" เวทีด้านความรุนแรง

ระดับบุคคล

แนวคิด: ยุติความรุนแรง ใช้สันติวิธีเป็นแนวทาง

- ปฏิบัติต่อผู้ก่อการไม่สงบที่เข้ามามอบตัวหรือจับได้ ด้วยความเป็นมิตรสร้างชีวิตใหม่ให้กลับมามีชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสม
- ตั้งกองทัพอากาศ "สยามสันติเสนา" โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้นำทางศาสนาทั้งอิสลามและพุทธมีส่วนร่วมในการแก้ความรุนแรง แทรกแซงในกรณีที่เกิดความขัดแย้ง
- แลกเปลี่ยนอุดมการณ์ความคิดทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ระหว่างรัฐกับประชาชนในพื้นที่

ระดับกระบวนการยุติธรรม

แนวคิด: ใช้หลักนิติธรรม ประชาชนมีส่วนร่วมรักษาความยุติธรรม

- ตั้ง "หน่วยพิทักษ์ยุติธรรม" และ "เยาวชนยุติธรรม"
- รัฐไม่เลือกปฏิบัติ ช่วยเหลือผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ยากจน
- ทำความจริงให้ปรากฏในเรื่องที่ชาวบ้านทุกข์ร้อน เช่น คนหาย
- เปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังปฏิบัติศาสนากิจอย่างเหมาะสม
- เร่งคืนของกลางให้เจ้าของเมื่อคดีสิ้นสุด
- เร่งรัดคดีและตรวจสอบความก้าวหน้าของคดีอย่างสม่ำเสมอ

ที่มา: สรุปโดยโครงการสุขภาพคนไทย สถาบันวิจัยประชากรและสังคม 2549. [ข้อมูลจากเว็บไซต์ศูนย์ข่าวอิศรา <http://www.tjanews.org/cms/> เรื่องเปิดร่าง กอส.ฉบับ 2 รูปธรรมสมานฉันท์ที่ยั่งยืนและออก พ.ร.บ.เสริมสร้างสันติสมานฉันท์ใต้ไฟใต้ เสนอโดย คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) วันที่ 17 มกราคม 2549]